

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

©2024 **ВАСИЛЬЄВ О. В., ГУР'ЄВ В. О.**

УДК 353:005
JEL Classification: H19; H12; R58; H77; O18

Васильєв О. В., Гур'єв В. О.

Теоретичні засади державної регіональної політики в умовах реалізації антикризового управління

У статті розглянуто нагальні проблеми сталого розвитку України, що зосереджені на економічному зростанні, підвищенні добробуту населення та збереженні цілісності держави в складних умовах безпеки. У дослідженні обґрунтовано необхідність перегляду та оновлення регіональної політики з огляду на сучасні виклики та завдання післявоєнного розвитку, а також враховуючи досвід інших країн. Підкреслюється важливість забезпечення сталого розвитку в усіх регіонах як ключового шляху до загального сталого розвитку країни. У дослідженні наведено аналіз основних факторів, що впливають на регіональний розвиток, наголошено на необхідності врахування фіскального та регуляторного потенціалу митної системи, що особливо важливо для регіонів з пунктами пропуску через кордон. Виявлено, що державна регіональна політика набуває нового значення з огляду на необхідність регулювання та підтримки регіонального розвитку законодавчими, фінансовими, плановими, інвестиційними й інфраструктурними заходами. Дослідження виявило значний інтерес до розвитку та вдосконалення організаційної складової управління регіональним розвитком. Однак це також підкреслює відсутність комплексних наукових досліджень, які б відповідали новим викликам сьогодення. Проте розвиток цифрових технологій та їх впровадження в державне управління відкриває нові можливості для автоматизації процесів регіонального розвитку. У статті окреслено основні напрями державного впливу на розвиток регіонів, зокрема, законодавче регулювання, фінансове забезпечення, планування та координація заходів, інвестиційна політика, розвиток інфраструктури, освіти і науки, оптимізація соціальної політики, екологічні заходи, розвиток промисловості, інформаційний потенціал та міжнародне співробітництво. Підкреслено важливість міжбюджетних трансфертів і податків як ключових інструментів підтримки регіонів у контексті антикризового управління, що сприяє стабілізації та розвитку регіонів, які постраждали від кризи. Таким чином, у статті запропоновано комплексний підхід до забезпечення збалансованого регіонального розвитку, який враховує сучасні виклики та сприяє загальному економічному відродженню країни.

Ключові слова: сталий регіональний розвиток, державна регіональна політика, антикризове управління, вплив держави на регіональний розвиток.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-3-135-142>

Рис.: 1. **Бібл.:** 14.

Васильєв Олександр Вікторович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри управління та адміністрування, Навчально-науковий інститут «Каразінська школа бізнесу» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (вул. Миросицька, 1, Харків, 61002, Україна)

E-mail: vasylyev@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1819-6761>

Гур'єв Владислав Олександрович – аспірант кафедри управління та адміністрування, Навчально-науковий інститут «Каразінська школа бізнесу» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (вул. Миросицька, 1, Харків, 61002, Україна)

E-mail: vladyslav.guriev@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-2667-0633>

UDC 353:005
JEL Classification: H19; H12; R58; H77; O18

Vasylyev O. V., Huriev V. O. Theoretical Foundations of the State Regional Policy in the Context of Implementation of Anti-Crisis Management

The article discusses the urgent problems of sustainable development of Ukraine, which are focused on economic growth, improving the well-being of the population and preserving the integrity of the State in difficult security conditions. The study substantiates the need to revise and update regional policy, taking into account the current challenges and tasks of post-war development, as well as taking into account the experience of other countries. The article underlines the importance of ensuring sustainable development in all regions as a key path to the overall sustainable development of the country. The study provides an analysis of the main factors influencing regional development, emphasizes the need to take into account the fiscal and regulatory potential of the customs system, which is especially important for regions with border checkpoints. It is found that the State regional policy acquires a new meaning in view of the need to regulate and support regional development by legislative, financial, planning, investment and infrastructure measures. The study has also revealed a significant interest in the development and improvement of the organizational component of regional development management. Thus, this calls attention to the lack of comprehensive scientific research that would meet the new challenges of today. However, the development of digital technologies and their implementation in public administration opens up new opportunities for automating regional development processes. The article outlines the main directions of the State influence on the development of regions, in particular, legislative regulation, financial support, planning and coordination of activities, investment policy, development of infrastructure, education and science, optimization of social policy, environmental measures, industrial development, information potential and international cooperation. The importance

of inter-budgetary transfers and taxes as key tools for supporting regions in the context of anti-crisis management, which contributes to the stabilization and development of regions affected by the crisis, is emphasized. Thus, the article proposes an integrated approach to ensuring balanced regional development, which takes into account modern challenges and contributes to the overall economic revival of the country.

Keywords: sustainable regional development, State regional policy, anti-crisis management, influence of the State on regional development.

Fig.: 1. **Bibl.:** 14.

Vasylyev Oleksii V. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Professor of the Department of Management and Administration, Educational and Research Institute «Karazin Business School» of V. N. Karazin Kharkiv National University (1 Myronosytska Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: vasylyev@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1819-6761>

Huriev Vladyslav O. – Postgraduate Student of the Department of Management and Administration, Educational and Research Institute «Karazin Business School» of V. N. Karazin Kharkiv National University (1 Myronosytska Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: vladyslav.guriev@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-2667-0633>

Вступ. В умовах глобальних економічних криз, політичної нестабільності та соціальних потрясінь державна регіональна політика повинна адаптуватися до нових реалій, щоб забезпечити сталий розвиток та мінімізувати негативні наслідки кризових явищ. Необхідність ефективного реагування на сучасні виклики, з якими стикаються регіони, обумовлюють актуальність дослідження теоретичних засад державної регіональної політики в умовах реалізації антикризового управління. Антикризове управління на регіональному рівні потребує не тільки чітких механізмів і заходів, але й глибокого теоретичного обґрунтування, яке дозволить розробити ефективні стратегії для підтримки економічної стабільності, соціальної рівності та розвитку інфраструктури в регіонах. Поточне дослідження важливо задля формування нових підходів до державної регіональної політики, які відповідають вимогам сучасного світу і здатні забезпечити ефективне антикризове управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки спостерігається зростання інтересу вітчизняних та зарубіжних дослідників до теми регіональної політики через її високу актуальність та невичерпність, що пов'язане з кризою, зі змінами у соціально-економічних цілях, тенденціях галузевих трансформацій, міжнародних зв'язків та потреб турбулентних ринків. Зокрема, у працях таких науковців, як: О. Азархіна [7], М. Демченко [5], Г. Кириченко [2], Т. Краснопольська [1], Н. Красностаново [3], О. Лучин [6], Р. Придко [4], С. Тарасенко [5], І. Франів [6] та ін., набули розвитку різні аспекти регіонального управління та формування державної регіональної політики, що створює потужну базу для подальших досліджень та їх актуалізації.

Актуальність дослідження в комплексі з необхідністю актуалізації та систематизації наявних розробок формують мету статті, а саме обґрунтування теоретичних засад державної регіональної політики в умовах реалізації антикризового управління, а також дослідження державного впливу на розвиток регіонів в контексті невизначеності економічних аспектів.

Викладення основного матеріалу дослідження. Економічне зростання та підвищення добробуту населення, збереження і зміцнення цілісності держави в сьогод-

нішніх складних безпекових умовах є ключовими аспектами сталого розвитку України. Оскільки всі згадані чинники є цілями регіональної політики, вибір правильної стратегії в цьому напрямку має значний вплив на майбутнє держави. Перехід України до сталого розвитку можливий лише тоді, коли буде забезпечено сталий розвиток усіх її регіонів. Перегляд та оновлення регіональної політики з урахуванням викликів та завдань сьогодення та післявоєнного розвитку, а також досвіду інших країн, є надзвичайно важливими для України в ці часи. Розгляд питань розвитку регіонів є своєчасним через необхідність забезпечення економічної, соціальної та екологічної стійкості, підвищення якості життя населення та збереження національної безпеки.

В принципах будь-якої держави конкретний набір суто економічних, соціальних і політичних чинників успіху регіонального розвитку неможливий. Комплексність процесу трансформації національної економіки вимагає розробки та реалізації визначеної стратегії структурної політики, яка є основним джерелом забезпечення досягнення рівня оптимальності її структури. Погоджуємося з думкою [11, с. 5], що стратегія структурної політики має ґрунтуватися на емпіричних основах досягнень у сфері оптимізації структури економіки та має швидко адаптуватися до особливостей проявів функціонування національної та регіональної економіки. Зазначимо, що також важливим є характер міжнародних зв'язків та тенденції змін законодавства, що регулює зовнішньоекономічну діяльність бізнесу. Регіони, які мають на своїй території пункти перетину кордонів з іншими країнами, мають при побудові стратегії розвитку враховувати фіскально-регулюючий потенціал митної системи у розрізі різних рівнів (інституційний, економічно-регуляторний, інформаційно-комунікативний) [8, с. 482–483].

Слід зазначити, що уявлення про державну регіональну політику увійшли не тільки в практику економічно розвинутих країн, а й стали основою для розробки черги програмних документів міждержавного та державного характеру. ґрунтуючись на аналізі вже наявних досліджень [1, с. 190], акцентуємо увагу на тому, що факт існування територіальних відмінностей ще не означає автоматичного прояву регіональної політики. Як правило, має йтися про такі передумови її виникнення: присутність зовнішніх щодо

регіону політичних сил і практик, де зосереджується коло інтересів і реалізують певні економічні і соціальні програми на території регіону; або в самому регіоні відбувається прояв ініціативи соціальних верств і груп, які ґрунтуються на досягненні соціально-економічного розвитку певної території своєї та уособлюються у спільних діях з владою. Отже, на сьогодні спостерігається значний інтерес до розвитку і становлення організаційної складової управління регіональним розвитком, але, на жаль, досі відсутні комплексні наукові дослідження, що враховують нові виклики сьогодення. Однак позитивною рисою є те, що спостерігається активний розвиток цифрових технологій, які набирають обертів, поширюються і здатні автоматизувати значну кількість процесів у цьому контексті.

У науковому плані цікавим в сучасних умовах стало дослідження наявного стану та особливостей державного впливу на розвиток регіонів України через застосування певного інструментарію державної регіональної політики. В останні роки розвиток регіонів та управління цим процесом в Україні стали актуальною та важливою темою. З наукової та практичної точки зору доцільним є правильне розуміння сучасних тенденцій регіонального розвитку та пов'язаних з ними проблем, які необхідно враховувати при обґрунтуванні стратегії розвитку.

В Україні існують значні економічні відмінності між регіонами, що призводить до нерівномірного розвитку та соціальної напруги. Як зазначається в наукових дослідженнях [2–7], розгляд питань розвитку регіонів сприяє вирівнюванню цих диспропорцій та забезпеченню більш справедливого розподілу ресурсів. В такому контексті важлива регіональна політика стає важливою для покращення умов життя населення, зниження рівня безробіття та боротьби з бідністю. Це, своєю чергою, сприяє соціальній стабільності та зниженню міграційних потоків. Без належної уваги до розвитку регіонів інфраструктурні проблеми залишатимуться нерозв'язаними, що в умовах значних втрат від військових дій значно погіршить настрої людей, задоволеність їх потреб та готовність працювати в Україні задля збереження економічного потенціалу держави.

Отже, погоджуємося з думкою [8; 9], що вивчення та впровадження кращих міжнародних практик у сфері регіонального розвитку сприяє інтеграції України до європейського та світового економічного простору. Це допомагає залучити міжнародну допомогу та інвестиції. Покращити інвестиційну привабливість може також реальне врахування нагальних екологічних питань, зокрема, збереження природних ресурсів та впровадження екологічно чистих технологій під час вибору інфраструктурних проектів та напрямів галузевого розвитку. У комплексі це сприяє довгостроковій сталості розвитку та збереженню навколишнього середовища.

Державний вплив на розвиток регіонів реалізується в Україні через низку інструментів і механізмів, спрямованих на забезпечення рівномірного розвитку, підвищення рівня життя населення та стимулювання економічної активності. Для чіткого уявлення особливостей таких процесів слід визначити основні напрями впливу держави на розвиток регіонів (рис. 1). Зважаючи на наведені аспекти, також вбачається доцільним встановити їх відповідність

певним функціональним напрямом (блокам), що відповідають викликам сьогодення.

Отже до процесних напрямів впливу держави на розвиток регіонів слід відносити:

- 1) Законодавче регулювання (прийняття законів, які визначають загальні рамки регіонального розвитку; впровадження нормативно-правових актів, що стосуються конкретних аспектів регіонального розвитку, їх актуалізація в сучасних безпекових умовах).
- 2) Фінансова підтримка (розподіл державного бюджету на потреби регіонів; реалізація державних програм та проектів, спрямованих на підтримку соціально-економічного розвитку регіонів; надання субвенцій і дотацій місцевим бюджетам).
- 3) Планування та координація заходів щодо регіонального розвитку (розробка та реалізація стратегій регіонального розвитку; залучення органів місцевого самоврядування до процесів планування та виконання стратегічних планів; оцінка потенціалу розвитку регіону; координація діяльності центральних та місцевих органів влади).
- 4) Інвестиційна політика як базова умова забезпечення розвитку регіону (залучення інвестицій у регіони шляхом створення сприятливого бізнес-клімату; впровадження спеціальних економічних зон і територій пріоритетного розвитку; надання пільг, гарантій та преференцій для інвесторів).
- 5) Розвиток інфраструктури на принципах інклюзивності (будівництво та модернізація транспортної, енергетичної та соціальної інфраструктури; підтримка розвитку комунікаційних мереж і послуг).
- 6) Узгоджений розвиток освіти та науки (підтримка розвитку освітніх і наукових установ у регіонах; реалізація програм підвищення кваліфікації кадрів; посилення інноваційного потенціалу за заохочення до партнерства з бізнесом).
- 7) Оптимізація соціальної політики (забезпечення доступу населення до якісних соціальних послуг, включаючи охорону здоров'я, освіту та соціальний захист; реалізація програм соціальної підтримки вразливих категорій населення).
- 8) Узгодження заходів екологічного характеру (встановлення екологічних норм та стандартів для підприємств і громадян та обов'язковий контроль за виконанням цих норм; реалізація програм з охорони навколишнього середовища, відновлення екосистем, зменшення забруднення повітря, води та ґрунтів; надання субсидій і грантів на екологічно чисті технології та проекти; проведення просвітницьких кампаній для підвищення екологічної свідомості населення).
- 9) Розвиток промислового та агропромислового потенціалу регіону (створення сприятливих умов для інвесторів, залучення капіталу в промисловість регіонів; розробка проектів щодо покращення транспортної, енергетичної та комунальної інфраструктури для підтримки промислових підприємств; заохочення наукових досліджень

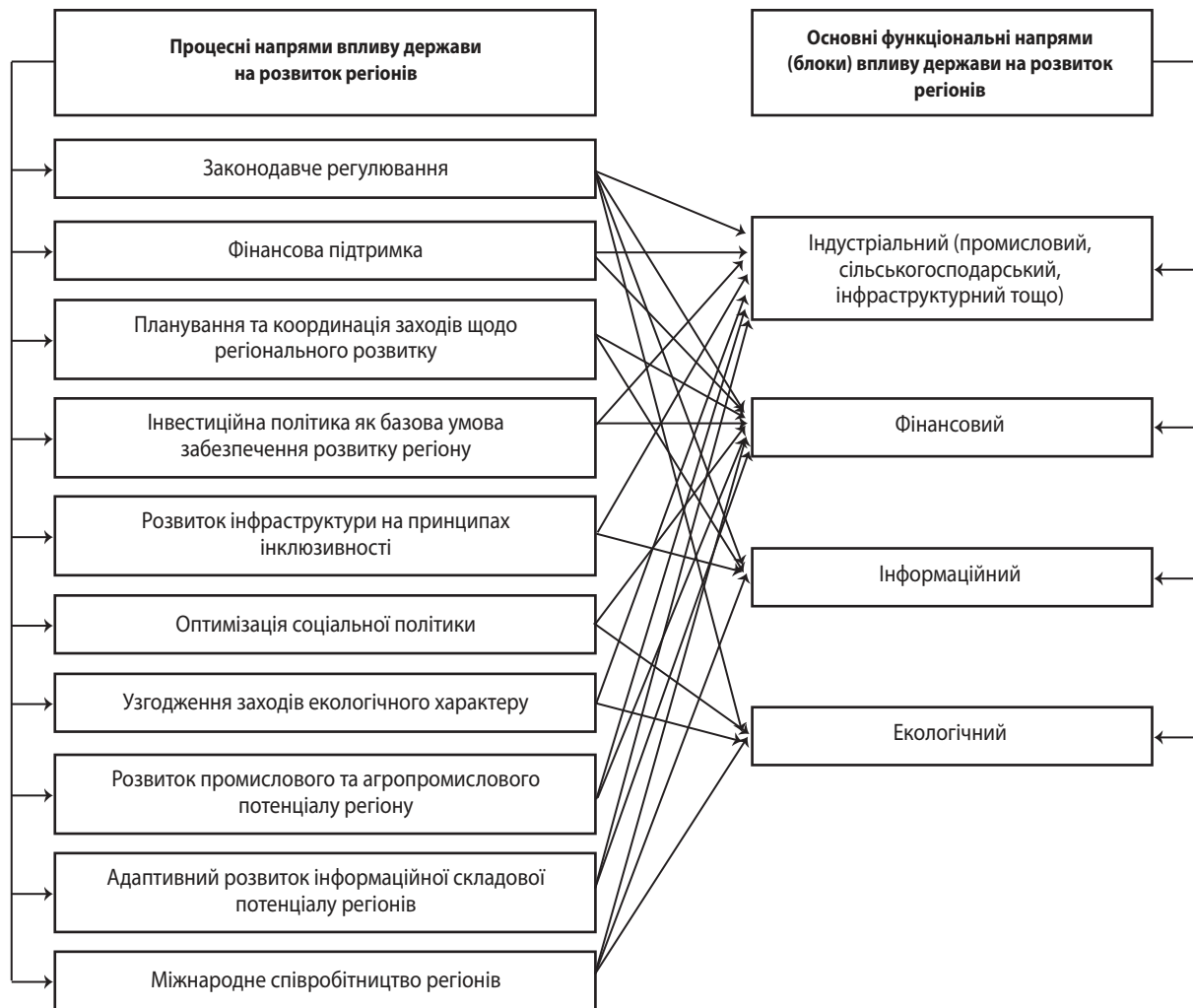

Рис. 1. Відповідність процесних напрямів певним функціональним напрямам (блокам) впливу держави на розвиток регіонів

Джерело: власна авторська розробка

і розробок, впровадження новітніх технологій у виробництво; реалізація програм економічного розвитку окремих регіонів, з урахуванням їхніх специфічних потреб та ресурсів).

- 10) Адаптивний розвиток інформаційної складової потенціалу регіонів (підтримка процесів цифрової трансформації у різних секторах економіки та суспільства, розширення доступу до Інтернету; створення та розвиток інформаційної інфраструктури для зберігання і обробки даних, впровадження інформаційних систем у державне управління; навчання населення і підприємств використанню сучасних інформаційних технологій; сприяння розвитку місцевих медіа, забезпечення інформаційної безпеки та протидія дезінформації).
- 11) Міжнародне співробітництво (залучення міжнародних організацій та донорів до реалізації проєктів регіонального розвитку; використання грантів та технічної допомоги для реалізації програм розвитку).

Завдяки перерахованим заходам держава здатна створити сприятливі умови для збалансованого розвитку

регіонів, зменшення диспропорцій у рівнях розвитку та покращення якості життя населення. Таким чином, про ефективність регіональної політики можна говорити виходячи з її здатності збалансувати інтереси держави, регіону, населення та бізнесу певної території. Незважаючи на велику кількість законодавчих ініціатив та певного досвіду децентралізації, досі ще немає чітких цілей, сформульованих завдань та дієвих механізмів цієї політики, які враховують соціально-економічну та безпекову ситуацію, що склалась в Україні. Наявні складові регіональної політики потребують актуалізації, оновлення та вбудованих гнучких механізмів, що, за необхідності, здатні до трансформацій у часі та просторі.

З метою виявлення основних тенденцій, проблемних аспектів, а також формулювання рекомендацій в контексті підвищення ефективності бюджетного управління на місцевому рівні розглянемо ключові показники виконання місцевих бюджетів (доходи, витрати та міжбюджетні трансферти), а також чинники, що потенційно та фактично чинять вплив на ці показники. Важливим фактом стали зміни у законодавстві щодо перерозподілу податкових надходжень (зокрема вилучення військового ПДФО), яке

суттєво вплинуло на доходи всіх територіальних громад. Також слід враховувати специфіку економічних та соціальних умов, що склалися в країні, та їхній характер впливу на фінансове забезпечення розвитку регіонів. За відкритими даними проекту «Підтримка децентралізації в Україні» (SALAR International) [10], загальний обсяг доходів місцевих бюджетів за перший квартал 2024 р. становив 207,6 млрд грн, що на 2,9 % більше порівняно з аналогічним періодом 2023 року. Інструментом державного регулювання, що має значний потенціал за умов покращення соціально-економічного становища регіонів, є податки. Про важливість податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) для місцевих бюджетів свідчить його частка, що склала 34,9 % (72,5 млрд грн). Оскільки цей податок є загальнодержавним, в руках держави є механізм перерозподілу надходжень від його справляння (в окремих частках чи в прив'язці до видів оподатковуваних ним доходів).

Питання щодо закріплення податкових платежів між різними рівнями бюджету останнім часом перетерпіло декілька змін, що в умовах децентралізації значно коригувало фінансову основу розвитку різних територій. Так, згідно з внесеними змінами до Бюджетного кодексу України [12], вже з 1 січня 2021 року за бюджетами громад було закріплено 60 % ПДФО та переведені на прямі міжбюджетні відносини новостворені громади. Такими рішеннями планувалось фінансово підтримати завершення бюджетної децентралізації.

Але повномасштабна війна, що розпочалась у 2022 р., внесла свої корективи, поставивши громади перед низкою складних питань у пошуку забезпечення для розвитку. Змінювались і механізми перерозподілу ключових податків. Актуальні зміни, викладені у Законі України «Про Державний бюджет України на 2024 рік» [13]:

1. Збереження частки зарахування ПДФО у розмірі 64 % (крім міста Києва). Так, статтею 42 встановлено, що у 2024 році в якості винятку з положень Бюджетного кодексу України, ПДФО зараховується до загального фонду бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад у розмірі 64 %, при цьому органи місцевого самоврядування зобов'язані ось ці додаткові 4 % сум податку спрямовувати на видатки за водопостачання та водовідведення, електричну та теплову енергію, природний газ та інші енергоносії. Орієнтовний обсяг збереженого ресурсу для громад практики та фахівці Асоціації міст України за рік оцінюють на рівні 13 млрд грн [14].
2. Вилучення з місцевих бюджетів на користь держбюджету сум у розмірі 100 % обсягу надходжень «військового» ПДФО. Отже, згідно з чинним законодавством передбачено зарахування цих коштів тепер до загального фонду державного бюджету в розмірі 25 %, а на території міста Києва – у розмірі 60 %. Прикрим є прогноз щодо ефекту від таких законодавчих змін. Так, за попередніми оцінками [14], орієнтовний обсяг втрат бюджетів громад – 65 млрд грн.

Проте є інша сторона медалі. Встановлено, що частина ПДФО, яка вилучається з місцевих бюджетів, має спрямовуватися на цілі безпеки та оборони, зокрема:

- 45 % – Держспецзв'язку для закупівлі спеціальної техніки, а також обладнання;
 - 45 % – Міністерству з питань стратегічних галузей промисловості України для забезпечення реформування та розвитку ОПК, розроблення, освоєння і впровадження нових технологій, а також нарощування наявних виробничих потужностей для виготовлення продукції оборонного призначення в країні;
 - 10 % – військовим частинам відповідно до сплачених в цілому сум ПДФО.
3. Врегулювання механізму використання вільних залишків коштів місцевих бюджетів та залишки коштів спеціального фонду місцевих бюджетів. Так, згідно зі ст. 46 Закону України «Про Державний бюджет України на 2024 рік», суми вказаних коштів (окрім власних надходжень бюджетних установ, субвенцій з інших бюджетів, надходжень в рамках програм допомоги і грантів ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ, а також коштів місцевих внутрішніх та зовнішніх запозичень), що були утворені на кінець 2023 року, мають спрямовуватися за рішеннями відповідних місцевих рад (військових адміністрацій) на певні напрями.

На другому місці у структурі доходів місцевих бюджетів посила субвенції з державного бюджету (19,5 %), також значним джерелом фінансування став єдиний податок (12,0 %). Дотації з державного бюджету склали 8,7 %, податок на майно становить 7,7 %, а податок на прибуток підприємств – 5,1 %. Інші види надходжень не перевищили 4 %. Зрозуміло, що чим більш диверсифікованою буде в майбутньому ця структура, тим знижується залежність від одного джерела доходів, що забезпечить більшу стабільність бюджету. Окремо хочеться зауважити про перспективи підвищення сум єдиного податку як джерела місцевих бюджетів. В Україні в перший рік війни був серйозний провал за цією статтею доходів через певний колапс бізнесу. Зараз ситуація покращилася, бо збільшилася кількість зареєстрованих ФОПів, а також частково відновився їх оборот діяльності. Шоковим фактором стало також повернення повноцінного податкового контролю починаючи з кінця літа 2023 року. За рік бізнес налагодив документообіг, зрозумів нові правила гри, а отже, це ще один плюс до перспектив збільшення податкових надходжень від єдиноплатників.

Щодо аналізу обсягів міжбюджетних трансферів варто зазначити, що найбільші обсяги трансферів припадали на Харківську та Дніпропетровську області. Якщо судити за темпами зростання, то лідерами є Харківська (194,6 %), Херсонська (183 %), Запорізька (171,3 %), Луганська (152,4 %), Донецька (152,3 %) і Київська області (151,9 %). Така ситуація пов'язана з війною та її руйнівними наслідками для населення і бізнесу на певних територіях [11]. Під час аналізу розподілу трансферів по регіонах було виявлено, що найбільші суми базової дотації заплановані на цей рік для обласного бюджету Херсонської області (18,4 % від обласних дотацій), Закарпатської (13,8 %), Чернівецької (12,5 %) та Івано-Франківської (12,3 %). Взагалі відсутні дотації для обласних бюджетів Волинської, Дніпропетровської, Київ-

ської, Львівської, Одеської та Полтавської областей. Щодо освітньої субвенції, то згідно з положеннями державного бюджету як нормативного документа, в лідерах за її обсягами у обласний бюджет перебувають Дніпропетровська (9,3 %), Львівська (7,9 %), Харківська (6,9 %), Запорізька (6,6 %) і Одеська (6,2 %) області.

Варто зазначити, що питання розподілу міжбюджетних трансфертів та податків між регіонами та державним бюджетом на останок тісно пов'язані з обґрунтуванням механізмів та інструментів формування і реалізації регіональної політики в Україні, особливо в умовах антикризового управління. Так, міжбюджетні трансферти стають ключовим інструментом державної підтримки регіонів, що дозволяє забезпечити збалансований розвиток усіх частин країни. В умовах антикризового управління цей розподіл стає ще критичнішим для стабілізації економіки регіонів, які постраждали від кризи, зокрема, внаслідок воєнних дій. Надання цільових субвенцій на конкретні проекти чи програми дозволяє направляти фінансові ресурси на найнагальніші потреби регіонів, такі як відновлення інфраструктури, підтримка малого та середнього бізнесу, забезпечення соціального захисту. Також використання фондів для підтримки регіонів, які найбільше постраждали від кризи, сприяє вирівнюванню рівнів розвитку і зменшенню соціально-економічних диспропорцій. Таким чином, питання розподілу міжбюджетних трансфертів та податків між регіонами України є ключовими елементами формування і реалізації ефективної регіональної політики в умовах антикризового управління. Вони забезпечують необхідні ресурси та інструменти для стабілізації, усунення структурних диспропорцій та розвитку регіонів, що сприяє загальному економічному відновленню країни.

Висновки. Отже, податкова політика стала основою фінансової автономії регіонів. В умовах сьогодишньої кризи важливо забезпечити стабільні надходження до місцевих бюджетів, бо це дозволить регіонам самостійно вирішувати свої фінансові проблеми і зменшити залежність від центрального бюджету. Своєю чергою, надання податкових пільг для підприємств, які інвестують у кризові регіони, стимулює економічну активність і створення нових робочих місць. Щодо децентралізації податкових надходжень слід зауважити, що збільшення частки податків, які залишаються у регіонах, підвищує фінансову незалежність місцевих органів влади і їхню здатність швидко реагувати на кризові ситуації. В цілому успішне формування та реалізація регіональної політики в умовах антикризового управління потребує використання ефективних механізмів та інструментів. Отже, на цьому фоні впровадження дієвої системи стратегічного планування та моніторингу дозволяє оцінювати ефективність регіональної політики і вчасно коригувати її відповідно до змін в економічній ситуації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Краснопольська Т. М. Регіональна політика України: типи та інструменти. *Актуальні проблеми політики*. 2016. Вип. 58. С. 189–202.
2. Кириченко Г. В. Компаративний аналіз кращих світових практик формування позитивного іміджу органів державної влади. *World Science*. 2019. No. 11 (51). Vol. 3. P. 17–25.
DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ws/30112019/6781
3. Красностанова Н. Е. Фінансовий механізм управління збалансованим розвитком регіону. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна*. 2023. №3–6. С. 314–321.
4. Придко Р. О. Основи фінансового забезпечення розвитку регіонів та громад: теоретичний аспект. *Науковий вісник Ужгородського Університету. Серія Економіка*. 2024. Вип. 1 (63). С. 136–142.
DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.1\(63\).136-142](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.1(63).136-142)
5. Тарасенко С. І., Демченко М. Є. Партнерство університетів та бізнесу: форми та перспективи розвитку в умовах підвищення інноваційності економіки. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 13. С. 302–308.
6. Франів І. А., Лучин О. М. Інноваційний потенціал регіону в умовах сталого розвитку. *Актуальні проблеми економіки*. 2020. № 5 (227). С. 11–17.
DOI: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2020-1-227-11-18>
7. Азархіна О. Євроінтеграція та виклики війни: як розвиватимуться регіони та громади? // *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/01/25/709155/>
8. Ревенко О. В. Стратегічні аспекти митного та податкового регулювання. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 29. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/29_2019_ukr/76.pdf
9. Оніщук І. Аналіз місцевих бюджетів за січень-квітень 2024 року // Портал «Децентралізація». URL: <https://decentralization.ua/news/18256?page=70>
10. Виконання доходів місцевих бюджетів // Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/vykonannia-dokhodiv-mistsevykh-biudzhetiv>
11. Onyshchenko V., Romanova T. Functional directions and strategic priorities of the structural policy of Ukraine. *Науковий журнал «Економіка і регіон»*. Полтава : ПНТУ, 2016. Т. 4 (59). С. 5–10.
DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2016.4\(59\).1095](https://doi.org/10.26906/EiR.2016.4(59).1095)
12. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України : Закон України від 17.09.2020 № 907-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/907-20#Text>
13. Про Державний бюджет України на 2024 рік : Закон України від 09.11.2023 № 3460-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#n244>
14. Держбюджет на 2024 рік ухвалено (09.11.2023 р.) // Асоціація міст України. URL: <https://auc.org.ua/novyna/derzhbyudzhet-na-2024-rik-uhvaleno>

REFERENCES

- Azarkhina, O. "Yevointehratsiia ta vyklyky viiny: yak rozvyvatymutsia rehiony ta hromady?" [European Integration and the Challenges of War: How Will Regions and Communities Develop?]. *Ekonomichna pravda*. <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/01/25/709155/>
- "Derzhbiudzhet na 2024 rik ukhvaleno (09.11.2023 r.)" [The State Budget for 2024 Was Adopted (November 09, 2023)]. *Asotsiatsiia mist Ukrainy*. <https://auc.org.ua/novyna/derzhbyudzhet-na-2024-rik-uhvaleno>
- Franiv, I. A., and Luchyn, O. M. "Innovatsiyni potentsial rehionu v umovakh staloho rozvytku" [ENGLISH_UA Інноваційний

потенціал регіону в умовах сталого розвитку]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 5(227) (2020): 11-17.

DOI: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2020-1-227-11-18>

Krasnopolska, T. M. "Rehionalna polityka Ukrainy: typy ta instrumenty" [Regional Policy of Ukraine: Types and Tools]. *Aktualni problemy polityky*, no. 58 (2016): 189-202.

Krasnostanova, N. E. "Finansovyi mekhanizm upravlinnia zbalansovanyim rozvytkom rehionu" [Financial Mechanism for Managing the Balanced Development of the Region]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava. Seriya ekonomichna*, no. 36 (2023): 314-321.

Kyrychenko, H. V. "Komparatyvnyi analiz krashchykh svi-tovykh praktyk formuvannia pozytyvnoho imidzhu orhaniv derzhavnoi vlady" [Comparative Analysis of the Best Global Practices of Forming a Positive Image of State Authorities]. *World Science*, vol. 3, no. 11(51) (2019): 17-25. DOI: https://doi.org/10.31435/rs-global_ws/30112019/6781

[Legal Act of Ukraine] (2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/907-20#Text>

[Legal Act of Ukraine] (2023). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#n244>

Onishchuk, I. "Analiz mistsevykh biudzhetyv za sichenkviten 2024 roku" [Analysis of Local Budgets for January-April 2024]. Portal «Detsentralizatsiia». <https://decentralization.ua/news/18256?page=70>

Onyshchenko, V., and Romanova, T. "Functional directions and strategic priorities of the structural policy of Ukraine". *Ekonomika i rehion*, vol. 4 (59) (2016): 5-10.

DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2016.4\(59\).1095](https://doi.org/10.26906/EiR.2016.4(59).1095)

Prydko, R. O. "Osnovy finansovoho zabezpechennia rozvytku rehioniv ta hromad: teoretychnyi aspekt" [Basics of Financial Support for the Development of Regions and Communities: Theoretical Aspect]. *Naukovyi visnyk Uzhorodskoho Universytetu. Seriya Ekonomika*, no. 1(63) (2024): 136-142.

DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.1\(63\).136-142](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.1(63).136-142)

Revenko, O. V. "Stratehichni aspekty mytnoho ta podatkovoho rehuliuвання" [Strategic Aspects of Customs and Tax Regulation]. *Infrastruktura rynku*. 2019. http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/29_2019_ukr/76.pdf

Tarasenko, S. I., and Demchenko, M. Ye. "Partnerstvo univer-sytetiv ta biznesu: formy ta perspektyvy rozvytku v umovakh pid-vyshchennia innovatsiinosti ekonomiky" [Partnership of Universi-ties and Business: Forms and Prospects of Development in the Con-ditions of Increasing Innovativeness of the Economy]. *Ekonomika i suspilstvo*, no. 13 (2017): 302-308.

"Vykonannia dokhodiv mistsevykh biudzhetyv" [Implementa-tion of Local Budget Revenues]. Ministerstvo finansiv Ukrainy. <https://mof.gov.ua/uk/vykonannia-dokhodiv-mistsevykh-biud-zhetiv>

Стаття надійшла до редакції 07.09.2024 р.

Статтю прийнято до публікації 24.09.2024 р.